

Primjena mikrosimulacijskih modela u analizi poreza i socijalnih naknada u Hrvatskoj

Urban, Ivica

Source / Izvornik: **Newsletter : povremeno glasilo Instituta za javne financije, 2016, 18, 1 - 7**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.3326/nlh.2016.104>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:285864>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**



Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)



Primjena mikrosimulacijskih modela u analizi poreza i socijalnih naknada u Hrvatskoj

IVICA URBAN Institut za javne financije

Mikrosimulacijski modeli fiskalnog sustava služe simulacijama poreza, doprinosa i socijalnih naknada. Njima je moguće unaprijed utvrditi učinke reforme spomenutih fiskalnih instrumenata na raspodjelu raspoloživog dohotka, poticaje za rad te proračunske prihode i rashode. Dok u zemljama EU-a predstavljaju jedno od glavnih analitičkih sredstava u akademskoj i policy analizi, mikrosimulacijski modeli u Hrvatskoj još nisu sustavno izrađivani i korišteni. Zbog toga su u rujnu 2015. istraživači Instituta za javne financije pokrenuli znanstveno-istraživački projekt „Primjena mikrosimulacijskih modela u analizi poreza i socijalnih naknada u Hrvatskoj” (u nastavku Projekt) koji je predstavljen u ovom radu.¹

I. UVOD

Reforme poreza i socijalnih naknada zahtijevaju opsežnu pripremu, koja se sastoji od procjene trenutnog stanja, utvrđivanja nedostataka i određivanja ciljeva koji se trebaju postići. Nakon provedbe reforme, potrebno je pratiti postignute rezultate kako bi se utvrdilo jesu li ostvareni željeni ciljevi. Jedno od glavnih analitičkih oruđa u analizi poreza i socijalnih naknada su mikrosimulacijski modeli.

Glavni cilj Projekta je upotrijebiti mikrosimulacijske modele u analizi socijalnih naknada, poreza na dohodak i doprinosa za obvezno osiguranje u Hrvatskoj. Istraživanje će utvrditi utjecaj postojećih i alternativno oblikovanih fiskalnih instrumenata na stopu siromaštva, raspodjelu dohotka i ekonomsku aktivnost građana. Projektom se želi promicati upotreba spomenutih modela u planiranju reforme poreza i socijalnih naknada.

Nakon uvoda, u drugom se dijelu rada objašnjava što su mikrosimulacijski modeli poreza i socijalnih naknada, a zatim se u trećem dijelu govori o EUROMOD-u, modelu za sve zemlje EU-a. U četvrtom se dijelu navode ciljevi Projekta i slijedi zaključak. U dodatcima se objašnjavaju pojmovi socijalne naknade i

¹ Projekt pripada „Uspostavnim istraživačkim projektima” koje financira Hrvatska zaklada za znanost (oznaka Projekta: UIP-2014-09-4096). Engleski naziv Projekta je *Application of Microsimulation Models in the Analysis of Taxes and Social Benefits in Croatia*, odakle dolazi i skraćeni naziv AMMATSBC. Dodatne informacije o projektu mogu se pronaći na: <http://www.ijf.hr/hr/istrazivanja/hrzz-projekti/1053/ammatsbc/1062/>.

socijalna zaštita, te se ukratko govori o dostupnosti statističkih podataka o socijalnim naknadama, porezima i doprinosima.

2. MIKROSIMULACIJSKI MODELI POREZA I SOCIJALNIH NAKNADA

U analizi reformi kojima je cilj potaknuti zapošljavanje ljudi, smanjiti siromaštvo ili postići ravnomjerniju raspodjelu dohotka, nužno je koristiti *mikropodatke* te *mikrosimulacijske modele poreza i socijalnih naknada*.²

Mikropodatci su podatci o pojedinačnim osobama i obiteljima. Uobičajeno se prikupljaju anketama, ali se mogu pribaviti i iz administrativnih izvora.³ Za svakoga pojedinca u uzorku mikropodatci bilježe demografska i socioekonomska obilježja, ostvareni tržišni dohodak, primljene socijalne naknade i različite druge podatke.

Mikrosimulacijski model poreza i socijalnih naknada je model koji za svakoga pojedinca iz skupa mikropodataka izračunava odgovarajuće iznose poreznih obveza i socijalnih naknada na koje osoba ima pravo. Model se sastoji od dva osnovna elementa: a) posebno pripremljenog skupa varijabli s mikropodacima; b) računalno programiranih procedura i parametara kojima se izračunavaju nove varijable.

U praksi se prvo simulira *temeljni scenarij*, koji rekonstruira "stvarno stanje" u zemlji u određenom vremenskom trenutku. Primjerice, temeljni scenarij za Hrvatsku u 2016. izračunava poreze i socijalne naknade za svaku jedinicu u uzorku prema zakonskim propisima koji se primjenjuju u 2016. Nakon toga se simuliraju *reformski scenariji*, pri čemu se mijenjaju određeni parametri osnovnog scenarija. Ti se scenariji koriste za procjenu utjecaja različitih promjena temeljnog sustava na raspoloživi dohodak i druge relevantne varijable. Uspoređujući rezultate reformskog i temeljnog scenarija, uočavaju se učinci koji bi mogli biti potaknuti promjenom u sustavu poreza i socijalnih naknada.

3. EUROMOD

EUROMOD je mikrosimulacijski model poreza i socijalnih naknada izrađen za zemlje EU-a.⁴ Nekoliko mjeseci nakon ulaska Hrvatske u EU započeo je posao nadogradnje EUROMOD-a kako bi taj model sadržavao i hrvatski sustav poreza i socijalnih naknada. U tom su poslu sudjelovali istraživači Instituta za javne financije, a okončan je krajem 2015.⁵ Početkom 2016. bit će objavljena nova verzija EUROMOD-a koja će sadržavati module za sve članice EU-a, a po prvi put će se u njemu nalaziti i Hrvatska.

EUROMOD je „mikrosimulacijski model poreza i socijalnih naknada za EU koji omogućava istraživačima i analitičarima javne politike na usporediv način izračunati učinke poreza i socijalnih naknada na dohodak kućanstava i poticaje za rad, i to za stanovništvo svake pojedine zemlje i za EU u cjelini. Model izračunava učinke aktualnih instrumenata, a također se koristi za procjenu učinaka reformi poreza i socijalnih naknada i drugih promjena koje utječu na siromaštvo, nejednakost, poticaje za rad i državne proračune.”⁶

² Vidjeti Dodatak 1 koji objašnjava pojmove socijalnih naknada i socijalne zaštite. Pod pojmom "porezi", ako nije drukčije naznačeno, podrazumijevaju se i doprinosi za obvezno osiguranje.

³ Za mikrosimulacije poreza i socijalnih naknada u Hrvatskoj najpogodnija je Anketa o dohotku stanovništva (DZS, 2013). Ankete i administrativni izvori pružaju reprezentativne podatke o *stvarnim* osobama. Međutim, mikrosimulacijski modeli mogu koristiti i hipotetičke podatke, o tzv. tipiziranim obiteljima. Za primjer takvog modela i analize vidjeti Urban (2014).

⁴ Službeni portal EUROMOD-a nalazi se na adresi: <https://www.euromod.ac.uk/>.

⁵ Članovi Hrvatskog nacionalnog tima EUROMOD-a su Ivica Urban i Slavko Bezeredi. Vidjeti <https://www.euromod.ac.uk/about/meet-team/national-teams>.

⁶ Više o EUROMOD-u vidjeti na internet stranicama: <https://www.iser.essex.ac.uk/euromod>.

EUROMOD pruža jedinstven okvir u pogledu definicije poreza i socijalnih naknada u različitim zemljama (Figari i sur., 2014), pa je idealan za usporedne analize različitih skupina zemalja ili analize za cijeli EU. EUROMOD se može koristiti i za analizu "nacionalnih" fiskalnih instrumenata, odnosno poreza i socijalnih naknada koji bi se primjenjivali na razini EU-a. Dokumentacija o pripremi podataka i računalnih procedura je temeljita i javno dostupna, što jamči pouzdanost rezultata. Osim toga, softver je besplatno dostupan svim zainteresiranim istraživačima.⁷

Hrvatski modul EUROMOD-a simulira za razdoblje od 2011. do 2015. sljedeće fiskalne instrumente: a) doprinose za obvezno osiguranje poslodavaca, posloprimaca, samozaposlenih, umirovljenika, itd.; b) porez na dohodak i prirez; c) zajamčenu minimalnu naknadu (od 2014. do 2015.), odnosno pomoć za održavanje (od 2011. do 2013.); d) naknade za obitelji i djecu: doplatak za djecu, jednokratnu novčanu pomoć za novorođeno dijete, roditeljske naknade; e) naknadu za nezaposlenost.

4. CILJEVI PROJEKTA

Istraživanje ima tri osnovna cilja: 1) razviti mikrosimulacijski model hrvatskih poreza i naknada – MICROMOD (*miCROMod*); 2) upotrijebiti MICROMOD i EUROMOD u analizi poreza i socijalnih naknada; 3) predstaviti djelovanje mikrosimulacijskih modela čelnicima javne uprave i istraživačima.⁸

4.1. MICROMOD

MICROMOD je mikrosimulacijski model poreza i socijalnih naknada za Hrvatsku koji će biti izrađen tijekom Projekta. MICROMOD će biti programiran uz pomoć istog softverskog sučelja kao i EUROMOD te će sadržavati elemente koji se nalaze u hrvatskom modulu EUROMOD-a. Međutim, pružat će dodatne mogućnosti.

Jedna od tih mogućnosti su simulacije socijalnih naknada Grada Zagreba.⁹ Naime, jedinice lokalne državne vlasti (županije, gradovi i općine) također sudjeluju u sustavu socijalne zaštite. Iako su njihovi ukupni izdatci maleni u odnosu na izdatke središnje državne vlasti, neke jedinice, poput većih gradova, pružaju desetke različitih programa za socijalno ugrožene, djecu, umirovljenike, nezaposlene i ostale skupine građana. S druge strane, velik broj siromašnijih općina i gradova nemaju za to dovoljno sredstava pa se javljaju regionalne horizontalne nejednakosti u iznosima primljenih naknada.

MICROMOD će također sadržavati "bihevioralni" modul, kojim se simulira utjecaj promjena poreza i socijalnih naknada na ponudu rada i na bruto plaće. Pod "ponudom rada" podrazumijevaju se odabiri pojedinaca vezani uz tržište rada – zaposlenost, broj sati rada, neaktivnost i slično. Naime, mikrosimulacijski modeli poput EUROMOD-a i MICROMOD-a su u osnovi "statički" modeli, što znači da pretpostavljaju kako promjene poreza i socijalnih naknada ne utječu na odabire pojedinaca vezane uz tržište rada. Ako su navedene promjene malene (primjerice, povećanje osobnog odbitka ili iznosa naknade za 100 kuna), one neće značajno djelovati na ponudu rada, pa će statički model pružiti relevantne rezultate. Međutim, ako su promjene stopa i iznosa značajne, ili ako se postojeći instrument zamjenjuje bitno drukčijim porezom (naknadom), to može dovesti do značajnih promjena u ponudi sati rada i broju zaposlenih. Tada je nužna upotreba "bihevioralnog" modula.

⁷ Međutim, istraživači trebaju zasebno ishoditi dopuštenje za korištenje mikropodataka. Više o tome, vidjeti na stranici: <https://www.iser.essex.ac.uk/euromod/using-euromod/access/data-permissions>.

⁸ Vidjeti <http://www.ijf.hr/hr/istrazivanja/hrzz-projekti/1053/ammatsbc/1062/>.

⁹ U EUROMOD-u se ne mogu simulirati fiskalni instrumenti na razini lokalne državne vlasti jer podatci koje taj model koristi – *EU statistics on income and living conditions* (EU-SILC) – ne omogućuju identifikaciju lokalnih jedinica u kojima prebivaju građani. Za potrebe MICROMOD-a od DZS-a će se zatražiti pristup podatcima koji označavaju osobe s prebivalištem u Gradu Zagrebu.

4.2. ANALIZA POREZA I SOCIJALNIH NAKNADA

Glavni cilj Projekta je primjena mikrosimulacijskih modela u analizi poreza i socijalnih naknada. Pritom se prvo analizira temeljni scenarij, odnosno djelovanje postojećeg sustava poreza i socijalnih naknada na raspodjelu dohotka, siromaštvo i poticaje za rad. Zatim se simuliraju alternativni sustavi, čime se pokušava otkriti kako bi na društveno blagostanje djelovale različite reforme pojedinih poreza i socijalnih naknada.

Osnovne analize koje će biti provedene u sklopu Projekta grupirane su u četiri područja:

- *Potpore za djecu.* Država pomaže kućanstva s djecom koristeći nekoliko socijalnih naknada te umanjenja osnovice u sustavu poreza na dohodak. Koliko je taj sustav učinkovit u smanjenju siromaštva djece i postizanju vertikalne i horizontalne pravednosti te kako se stanje može poboljšati? U EUROMOD-u je moguće provesti "zamjenu instrumenata", odnosno primijeniti sustav naknada za djecu drugih zemalja na hrvatski fiskalni sustav (Levy i sur., 2009). Tako je, primjerice, moguće vidjeti kako bi primjena slovenskog ili austrijskog sustava djelovala u hrvatskom okruženju.
- *Porez na dohodak.* Ovaj porezni oblik najčešće doživljava promjene, i to u pogledu razine osobnih odbitaka i veličine poreznih razreda. Česte su i rasprave o sniženju poreznih stopa. Te promjene imaju za cilj povećati raspoloživi dohodak građana te potaći aktivnost u službenom gospodarstvu. Kako spomenute reforme utječu na ponudu radnih sati, a kako na raspodjelu poreznog tereta? Ovaj dio analize treba pokazati smjernice za kreiranje "optimalnog" poreza na dohodak.
- *Instrumenti za povećanje isplativosti rada.* Poznato je da Hrvatska ima problem niske stope zaposlenosti te visokih stopa nezaposlenosti i neaktivnosti. Kao jedan od potencijalnih uzroka za to prepoznat je sustav poreza i socijalnih naknada, koji smanjuje financijske poticaje za rad. Bejaković i sur. (2012) pokazali su da se za neke skupine obitelji u Hrvatskoj pojavljuju vrlo visoke granične efektivne porezne stope pri prelasku neaktivnog člana obitelji u zaposlenost. Drugim riječima, osobama u tim kućanstvima "ne isplati se raditi" pa ostaju neaktivne.¹⁰ Brojne zemlje EU-a uvele su mjere za povećanje isplativosti rada, a modelom se može procijeniti potencijalni učinak odabranih mjera na zaposlenost.
- *Lokalne socijalne naknade.* Socijalne naknade koje pružaju jedinice lokalne državne vlasti dodatno povećavaju granične efektivne porezne stope, odnosno smanjuju "isplativost rada" za neke osjetljive skupine. Potrebno je otkriti o kojim se instrumentima radi, na temelju čega čelnici javne uprave mogu preoblikovati određene naknade ili sredstva preusmjeriti u druge programe.

4.3. SURADNJA S PREDSTAVNICIMA JAVNE UPRAVE I AKADEMSKIM ISTRAŽIVAČIMA

Projekt posebni naglasak stavlja na suradnju s vanjskim suradnicima iz javne uprave i akademske zajednice. S jedne strane, namjera je istraživača upoznati stručnu i akademsku javnost s mogućnostima koje pružaju mikrosimulacijski modeli u provedbi fiskalne politike i ekonomskoj analizi. Želi se potaći analitičare i istraživače da počnu koristiti EUROMOD. S druge strane, u kontaktima s vanjskim suradnicima namjera je prikupiti što više informacija koje će pomoći u razvoju MICROMOD-a i ažuriranju EUROMOD-a.

¹⁰ Stoga Europska komisija, u smjernicama vezanim za sprječavanje i ispravljanje makroekonomskih neravnoteža, kao jednu od preporuka navodi: „provesti reviziju sustava poreza i naknada te predstaviti plan djelovanja kako bi se poboljšala ponovna aktivacija neaktivnih i nezaposlenih osoba.” (Europska komisija, 2015). Spomenuta revizija obavlja se u okviru PROGRESS projekta „Sinergijski socijalni sustav”, koji provodi Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s Programom Ujedinjenih naroda za razvoj u Hrvatskoj.

Kako bi upoznali sustav poreza i socijalnih naknada u Hrvatskoj, istraživači se služe zakonima, pravilnicima i uputama. Međutim, u modeliranju je potrebno znati kako se zakoni i pravilnici provode u praksi, pa su im potrebni odgovori na konkretna i praktična pitanja. Istraživači su u tom pogledu već uspostavili suradnju s predstavnicima ministarstava i zavoda u području socijalne zaštite, a ta suradnja bi se tijekom projekta trebala proširiti i na predstavnike tijela lokalne vlasti.

Veoma važnu ulogu u izradi mikrosimulacijskog modela igraju administrativni statistički podatci o porezima i naknadama. Oni su važni u "kalibraciji" i "validaciji" modela u temeljnom scenariju – provjeri odražava li model kvalitetno stvarne ishode. Osnovni podatci za većinu poreza i naknada javno su dostupni, ali za dobivanje detaljnijih podataka potrebno je uspostaviti i suradnju s institucijama u području socijalne zaštite.¹¹

Spomenuta suradnja tijekom Projekta provodit će se putem okruglih stolova, prezentacija i konzultacija.

5. ZAKLJUČAK

Promjene poreznog sustava, sustava doprinosa za socijalno osiguranje i sustava socijalne zaštite u Hrvatskoj su vrlo česte. Nedovoljna pripremljenost reformi ima za posljedicu potrebu naknadnih zakonskih preinaka, koje unose nove potencijalne nepravilnosti, a sustav čine zamršenijim. Neadekvatna procjena učinaka na proračunske rashode ili prihode dovodi do proračunskih rebalansa. Nadalje, ako se ne provode pažljive *ex post* analize reforme, nemoguće je adekvatno odgovoriti na pitanje je li reforma uspjela.

Stoga je u reformama fiskalnog sustava potrebno omogućiti dovoljno vremena za temeljite analize, simulacije i provjere. Takav pristup zagovara projekt „Primjena mikrosimulacijskih modela u analizi poreza i socijalnih naknada u Hrvatskoj”, kojemu je jedan od ciljeva promicati upotrebu mikrosimulacijskih modela poreza i socijalnih naknada u planiranju reforme fiskalnih instrumenata.

DODATAK I. SOCIJALNA ZAŠTITA I SOCIJALNE NAKNADE

Socijalna zaštita „obuhvaća sve državne i druge mjere i mehanizme kojima je cilj zaštita socijalno ranjivih skupina, kao što su stari, bolesni, invalidi, nezaposleni, siromašni, obitelji s djecom i slično“ (Puljiz, 2000). U Republici Hrvatskoj, na svim razinama državne vlasti, za aktivnosti socijalne zaštite 2013. izdvojeno je oko 71,5 mlrd. kuna (DZS, 2015).¹²

Naknade u sustavu socijalne zaštite u znanstvenoj se literaturi skraćeno nazivaju socijalne naknade. Međutim, u Hrvatskoj se pod pojmom socijalne naknade često podrazumijevaju samo naknade namijenjene siromašnim osobama i obiteljima, poput zajamčene minimalne naknade, jednokratne naknade, bonova za prehranu i slično. Stoga treba napomenuti kako je pojam socijalne naknade znatno širi, te obuhvaća sve novčane i nenovčane naknade namijenjene umirovljenicima, osobama s invaliditetom, bolesnima, obiteljima i djeci, nezaposlenima, socijalno isključenima, itd. Pritom je svejedno proizlazile li te naknade iz sustava obveznog socijalnog osiguranja (poput starosne mirovine ili naknade za bolovanje) ili su financirane isključivo iz općih proračunskih sredstava (poput doplatka za djecu).

¹¹ Vidjeti Dodatak 2 koji govori o javnoj dostupnosti statističkih podataka o socijalnim naknadama i porezima.

¹² DZS-ovo istraživanje temelji se na ESSPROS metodologiji, koja izdatke za socijalnu zaštitu dijeli na osam velikih skupina: Bolest/zdravstvena skrb, Invaliditet, Starost, Preživjeli uzdržavani članovi, Obitelj/djeca, Nezaposlenost, Stanovanje i Socijalna isključenost koja nije drugdje klasificirana.

DODATAK 2. DOSTUPNOST STATISTIČKIH PODATAKA O SOCIJALNIM NAKNADAMA I POREZIMA

Općenito, središnja i lokalna državna vlast moraju građanima pružati što detaljnije informacije o svome djelovanju. U području socijalne zaštite i oporezivanja pružene informacije trebale bi obuhvaćati: 1) kataloge ili popise socijalnih naknada, doprinosa za obvezno osiguranje i poreza; 2) ukupni broj korisnika naknada, odnosno obveznika doprinosa i poreza; 3) ukupne iznose socijalnih naknada, doprinosa i poreza.

Osnovni podatci o socijalnim naknadama, porezima i doprinosima mogu se pronaći u proračunskim dokumentima središnje i lokalne državne vlasti. Međutim, informacije bi trebale biti dostupne i u obliku statističkih izvještaja na internet portalima relevantnih institucija.

Institucije središnje države u području socijalne zaštite (Ministarstvo socijalne politike i mladih, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Hrvatski zavod za zapošljavanje, i dr.) objavljuju svoje statističke izvještaje u kojima se za većinu socijalnih naknada mogu pronaći podatci o ukupnim iznosima i broju korisnika naknada. Kako bi se građani i analitičari mogli lakše snaći u mnoštvu različitih izvještaja i publikacija, bilo bi korisno napraviti sumarni prikaz, gdje bi se na jednom mjestu mogle vidjeti sve različite naknade i lako pristupiti njihovim statistikama. Kao primjer za to može poslužiti stranica slovenskoga Ministarstva za rad, obitelj, socijalnu skrb i jednake mogućnosti, gdje se nalaze linkovi na sve stranice sa statistikom o socijalnoj zaštiti.¹³

Za neke socijalne naknade nisu objavljeni podatci o korisnicima i ukupnim iznosima. Primjerice, ne postoje podatci o petnaestak naknada za roditelje i posvojitelje koje se dodjeljuju sukladno Zakonu o roditeljskim i roditeljskim potporama. Iznimno, za naknadu za obvezni i dodatni roditeljski dopust može se pronaći ukupni iznos, ali nedostaje podatak o broju korisnika.¹⁴ Također nisu dostupni podaci za naknade koje se dodjeljuju prema Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, a koje se odnose na ratne vojne invalide i civilne invalide rata.¹⁵

Podatci o ukupnim iznosima poreza i doprinosa za obvezno osiguranje dostupni su u izvještajima Ministarstva financija, ali se pritom koristi visoka razina agregiranosti. Trebali bi se objavljivati podatci o broju obveznika i ukupnim iznosima doprinosa za različite kategorije obveznika, kojih je preko dvadesetak. Kod poreza na dohodak trebalo bi objavljivati broj obveznika, iznose ukupnog dohotka, iznose olakšica, konačne porezne obveze i slično.

Što se tiče jedinica lokalne državne vlasti, nije napravljena analiza dostupnosti informacija o socijalnim naknadama. Letimičnim se pregledom službenih stranica može uočiti da gradovi ne objavljuju statističke izvještaje poput onih koje objavljuju državna ministarstva i zavodi, pa se korisnici moraju poslužiti gradskim proračunima. Primjerice, Grad Rijeka i Grad Zagreb pružaju u proračunskim dokumentima podatke o broju korisnika i iznosima za pojedinačne programe socijalne zaštite. Međutim, takvi bi podatci trebali biti prikazani za višegodišnje razdoblje, u zasebnim statističkim izvještajima, i dostupni na službenim internet portalima gradova, općina i županija.

LITERATURA

Bejaković, P., Urban, I., Bezeredi, S. i Matejina, A., 2012. Isplati li se raditi u Hrvatskoj? *Revija za socijalnu politiku*, 19 (1), 83–92.

¹³ Dostupno na http://www.mddsz.gov.si/si/uvjeljavljanje_pravic/statistika/. Na jednoj od stranica (http://www.mddsz.gov.si/si/uvjeljavljanje_pravic/statistika/druz_prejemki_zavarovanje_sv/) mogu se pronaći vremenski nizovi podataka za desetak različitih naknada namijenjenih obiteljima i starijim osobama; prikazani su godišnji brojevi korisnika i ukupni iznosi za svaku naknadu u razdoblju od 1994. (ili godine uvođenja) do 2014.

¹⁴ Prema čl. 12. i 24. Zakona o roditeljskim i roditeljskim potporama (vidjeti statistička izvješća HZZO-a).

¹⁵ Podatci o naknadama za mirnodopske vojne invalide nalaze se u posebnom izvješću (Vlada RH, 2013).

- DZS, 2015. *Socijalna zaštita u Republici Hrvatskoj u 2013. (metodologija ESSPROS)*. *Priopćenje* 10. 1. 5.
- DZS, 2013. Pokazatelji siromaštva u 2011. *Priopćenje* br. 14. 1. 3.
- Europska komisija, 2015. *Izvešće za Hrvatsku 2015.* – S detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža.
- Figari, F., Paulus, A. i Sutherland, H., 2014. Microsimulation and Policy Analysis U: A. B. Atkinson i F. Bourguignon, ur. *Handbook of Income Distribution*. Elsevier.
- Levy, H., Morawski, L. i Myck, M., 2009. Alternative tax-benefit strategies to support children in Poland U: O. Lelkes i H. Sutherland, ur. *Tax and benefit policies in the enlarged Europe: assessing the impact with microsimulation models*. Farnham, Surrey, UK; Burlington, VT: Ashgate.
- Puljiz, V., 2000. Organizacija socijalne zaštite u Europskoj uniji. *Revija za socijalnu politiku*, 7 (3), 363-370.
- Urban, I., 2014. Potpore za kućanstva s djecom. *Newsletter*, br. 88.
- Vlada RH, 2013. *Izvešće o provedbi Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji za 2013. godinu*.
- Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama, NN 85/08, 110/08, 34/11, 54/13, 152/14.
- Zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, NN 33/92, 77/92, 58/93, 2/94, 76/94, 108/95, 82/01, 103/03, 148/13.